

Enciklika Ivana Pavla II. *Crkva o Euharistiji*

Rudolf BRAJIČIĆ*

Uvod

Vrijeme kada je Sveti Otac uputio ovu encikliku cijelom Zboru katolika najbolje osvjetljuje s kojim ju je raspoloženjem napisao. Napisao ju je, naime, prigodom netom proslavljene pedesetogodišnjice svoga svećeničkog ređenja i prigodom dvadesetpetogodišnjice papinske službe, a objelodanio ju je na Veliki četvrtak, na svećenički dan, 17. travnja 2003. godine. U nju je ulio svoju dušu, svoje svećeničko srce i svoju vjeru u Euharistiju, dnevnu pratiteljicu svoga života, kao i nadu u sjedinjenje s euharistijskim Isusom u vječnosti, razotkrivajući nam pritom neizrecivo blago euharistijskog misterija za naš kršćanski život zajedništva, diskretno se distancirajući od racionalnih teoloških rasprava o samome misteriju — tako da ovu encikliku možemo okarakterizirati pretežno, ako ne i isključivo, kao pastoralnu encikliku. Ne služi se ni biblijskom znanstvenošću koja nam s mnogo podataka o jednoj te istoj stvari stvara široku sliku te stvari, na primjer raznim imenima Euharistije: Gospodnja večera (1 Kor 11, 20), Gospodinov stol (1 Kor 10, 21), lomljenje kruha (Dj 2, 42), sinaksis ili zajedništvo.¹ Takvih i sličnih, kraćih ili duljih »znanstvenih« tirada nema u Papinom tekstu. On zna da se moderan suvremen čovjek, a takav je i vjernik, ne pita što su stvari u sebi nego što su za njegovo vjerničko srce i za najdublje dubine njegova vjerničkog bića. Papa prema tim dubinama upravlja svoj govor, služeći se nekom vrsti fenomenologije, na koju skolastički racionalisti nisu baš navikli. Stoga se ne želi posebno zadržavati u negativnim suvremenim diskusijama o Euharistiji, primjerice o transsubstancijaciji i realnoj Isusovoj prisutnosti i poslije pričesti ni na zlouporabama slavljenja Euharistije. On će se ipak na sve to osvrnuti i izreći svoj sud na način korolarija na temelju onoga što je prethodno pozitivno izložio, jasno pokazao, ne propuštajući da upozori da je tu riječ o velikom misteriju. Učinit će to zahvaćen tim misterijem i njime obuzet, posebice dok je u velikom jubileju dvijetisuće godina slavio Euharistiju u Jeruzalemu u Dvorani posljednje večere (u Cenaculumu) (br. 2), na mjestu na kojem se je taj misterij povijesno prvi puta zbio i odakle je sa svojim cjelovitim žrtvenim sadržajem — Getzemanijem, Kalvarijom, Uskrsnućem i silaskom Duha Svetoga povijesno krenuo ispunjati svijet spasenjem.

Ova enciklika o Euharistiji kao izvoru i nositeljici cjelokupnog života Crkve bila je dugo spremna Drugim vatikanskim saborom, na kojem je Sveti Otac sudjelovao, te navlastito enciklikom »Redemptor hominis«, pismima svećenicima za Veliki četvrtak, euharistijskim slavljinama na Papinim pastoralnim putovanjima ši-

* Prof. dr. sc. Rudolf Brajičić, umirovljeni profesor Filozofskog fakulteta Družbe Isusove, Zagreb.

1 *Nuovo dizionario di teologia*, Milano, Edizioni Paoline, 1978., str. 447–448.

rom svijeta, a ove nam je godine poklonjena kao jubilarna baština apostolskog pisma »Novo millenio ineunte — Nadolaskom trećeg tisućljeća« i dokumenta »Krunica Djevice Marije«. Prema tome, treće tisućljeće bi prema Papinoj želji i njegovu usmjerivanju Crkve trebalo biti euharistijsko i marijansko tisućljeće. Prema onome što se danas u doba globalizacije događa u svijetu i s kakvim se poteškoćama Crkva nalazi, ta Papina vizija euharistijskog i marijanskog trećeg tisućljeća ima sva obilježja proroštva, a o njezinim ostvarenjima u budućnosti suditi će buduća pokoljenja.

Enciklika ima pet poglavlja: 1. Otajstvo vjere; 2. Euharistija izgrađuje Crkvu; 3. Apostolska narav Euharistije i Crkve; 4. Euharistija i crkveno zajedništvo; 5. Sjaj euharistijskog slavlja.²

I. poglavlje: Otajstvo vjere

Euharistija je povijesni događaj, ne samo s obzirom na njezino ustanovljenje one iste noći u kojoj je Isus bio predan (1 Kor 11, 22) nego i s obzirom na njezin sadržaj: ona je sakramentalno predstavljanje života Isusa raspeta na križu i kao takva je dar Crkvi i po njoj cijelom čovječanstvu koji sadrži Isusovu božansku osobu, njegovu ljudsku narav i njegovu otkupiteljsku žrtvu, dar nad svim darovima, središnje otajstvo (tajna) naše vjere (usp. br. 11). Ovdje nam se valja načas zaustaviti i upitati: Što znači sakramentalno predstavljanje Isusove žrtve na križu? Sve što čovjek radi i sve što se s čovjekom zbiva, pogađa ga (pada na nj) ukoliko je subjekt ljudske naravi, njezin nositelj. I to sve ga pogađa sukcesivno, danas se rađuje, sutra muku muči itd. Međutim subjekt Isusove ljudske naravi je vječna Osoba Sina Božjega. Sve što se je s Isusom u zemaljskom životu zbivalo i zbililo, odnosilo se je, pogađalo je vječnu Osobu Sina Božjega, a u toj Osobi nema prije i poslije, danas, sutra, prekosutra, nego je u njoj uvijek »vječni sada«. U tom svjetlu možemo govoriti: Isus *sada* trpi na križu, a Euharistija taj vječni »sada« sakramentalno uprisutnjuje u naš »sada«, u kojem Euharistiju slavimo. Kao potvrdu toga Papa navodi *Katekizam Katoličke crkve* (br. 1085). Isto vrijedi i za Isusovo uskrsnuće i uzašašće na nebo. To znači da slaveći Euharistiju bivamo nazočni događanju na Kalvariji, tom velikom otajstvu, otajstvu Božjeg milosrđa, otajstvu Očeve i Isusove ljubavi koja ne poznaje granica. Dalje se u približavanju Boga nama nije moglo ići. Tu se, naime, Bogočovjekova krv za nas prolijeva (usp. Lk 22, 19–20). Isusova žrtva na križu i euharistijska žrtva je jedna te ista žrtva, Isusov dar nama, ali u prvom redu dar Ocu, dar koji je Otac primio i Isusovu ljudsku narav uskrsnućem uveo u svoj vječni život, a s njim i nas uvodi u isti taj život, prethodno priključivši muke i jade našeg zemaljskog života Isusovoj muci.

2 Ovaj prikaz ili neke vrste ekscerpt enciklike ima za svrhu čitatelje u skraćenom obliku informirati o njezinom sadržaju. Teža mjesta sam nastojao jasnije izraziti, a neka i protumačiti. Mjesta uzeta iz enciklike citiram u zagradi brojem pod kojim se nalaze u enciklici. Prijevod enciklike su u nas objavile dvije izdavačke kuće: Verbum (Split) te Kršćanska sadašnjost (Zagreb).

Ta i takva Isusova nazočnost po kojoj je čitav Isus, Bog i čovjek nazočan, stvarna je prisutnost. Time se ne želi reći da ostale nazočnosti nisu stvarne, nego se tim izrazom želi naglasiti da je ta nazočnost supstancijalna, dobivena pretvorbom »cijeje supstancije kruha« u »supstanciju Isusova Tijela« i cijeje supstancije vina« u »supstanciju njegove krvi«. Što to znači, Papa dalje ne tumači, nego se u vjeri svom dušom predaje tom misteriju (otajstvu): »Adoro Te devote, latens Deitas — Smjerno Ti se klanjam, tajni Bože naš.« Tome domeće riječi Pavla VI.: Svako teološko tumačenje tog otajstva treba da bude u skladu s katoličkom živom vjerom.³ Tako se ne upušta u teološka razglabanja, ali im je među jasnu postavio (usp. br. 15).

Učinkovitost žrtve se postiže pričešću, prema kojoj je i sama žrtva usmjerena. Pričešću sudjelujemo na pravoj gozbi na kojoj je hrana Krist. Ne radi se o nekom metaforičnom blagovanju: Meso (caro) moje prava je hrana i krv moja pravo je piće /Iv 6, 55/ (usp. br. 16). Još više, svojim tijelom i svojom krvlju Krist nam dariva i Duha Svetoga, kojim je njegovo proslavljeno Tijelo ispunjeno. Liturgija je o tome jasna /anafora sv. Ivana Krizostoma/ (usp. br. 17). To nas upućuje na to da je Euharistija predokus raja, »zalag budućeg života«. Ne treba da iščekujemo vječni život poslije smrti, već ga posjedujemo ovdje na zemlji /usp. Iv 6, 54/ (usp. br. 18). Euharistijom se tajna uskrsnuća utiskuje u naše biće; ona je »liječ besmrtnosti« (br. 18). Tko se tim lijekom »liječi«, živjet će uvijek. To sve nam papa potvrđuje biranim tekstovima iz Svetoga pisma, ocima, liturgijom Rimskoga misala kako bi tu otajstvenu stvarnost u nama oživio.

To uvođenje pričešću u vječni život Presvetoga Trojstva očituje i ujedno utvrđuje naše zajedništvo sa svima Svetima, napose s Marijom, Isusovom majkom. No to nas ne diže sa zemlje, nego nas potiče da se što žarče priklonimo vršenju naših dnevnih dužnosti za izgradnju boljega svijeta, svijeta pravde i solidarnosti, za ljudski život od začeca do prirodne smrti, za davanje kruha onima koji gladuju. Isus nam je za to dao primjer pranjem nogu neposredno prije ustanove Euharistije. Tako naš cijeli život biva »euharistijski« s eshatološkim prizivom: »Dodi Gospodine Isuse!« /Otk 22, 20/ (usp. br. 20).

Imamo dojam da je u ovom prvom poglavlju kazano sve o Euharistiji, da nam je Euharistija predstavljena pod svim vidicima. Još nas čekaju četiri poglavlja, a naš dojam da je sve kazano samo je znak dubine duha i širine srca Svetog Oca.

II. poglavlje: *Euharistija izgrađuje Crkvu*

Drugi vatikanski sabor u svojoj konstituciji *Lumen gentium* (br. 3) tvrdi da Crkva otajstveno već prisutna u svijetu vidljivo raste Božjom snagom (usp. br. 21). No, nije se na tome zaustavio, nego je kazao i »kako raste«, naime Euharistijom kojom se iskazuje i utvrđuje jedinstvo vjernika /usp. 1 Kor 10 17/ (usp. br. 23). Da jedinstvo vjernika uzrokuje Euharistija, dade se naslutiti već iz okolnosti u kojima

³ Usp. AAS 60 (1968) 442–443.

je ustanovljena: apostoli su sabrani s Kristom kao vjernici i kao začetnici hijerarhije u Dvorani posljednje večere, njima Isus daje za hranu svoje Tijelo i svoju Krv u povezanosti sa svojom žrtvom i prati taj svoj čin oproštajnim govorima punim smjernica za budućnost. Time je rođen Novi Savez, Novi Savez Božjega naroda koji više ne prestaje, nego neprestano nastaje u istoj strukturi, u kojoj je Euharistija centar: »Jedite i pijte svi« /Mt 26, 26–27/ (br. 21) te »Ovo činite meni na spomen« /1 Kor 11, 24–25/ (br. 21). To znači: kad bi se prestalo slaviti Euharistiju, kad ne bi više bilo čežnje i želje za njom, kad bi se zatro svaki spomen na nju, ne bi više bilo ni Crkve. Ona drži na okupu vjernike s Isusom i vjernike među sobom: »Ostanite u meni i ja u vama« /Iv 15, 4/ (br. 22). No s tim međusobnim prožimanjem daleko su od toga da se zatvore u se. Naprotiv, poslani su u svijet da šire Radosnu vijest: »Kao što je Otac poslao mene, tako i ja šaljem vas« /Iv 20, 21/ (br. 22). Time je Euharistija postavljena za izvor i ujedno za vrhunac cjelokupne evangelizacije. Međusobna pak povezanost vjernika s euharistijskim Kristom ima svoje specifično lice i ime i zove se Mistično Tijelo Kristovo. Euharistijskom pričešću pričesnici nisu mnoga tijela, nego jedno tijelo. Aluzija je na vezu muža i žene očita, premda Krizostom ima drugu sliku: bobice grožđa mnoge, a grozd jedan.

Euharistija, koja se zbiva djelovanjem Sina Božjega i Duha Svetoga, Duhom Svetim posvećuje pričesnike za život u svetosti Duha i učvršćuje Crkvu da bude znak i oruđe prisnog jedinstva s Bogom, kao i jedinstva cijelog ljudskog roda /usp. LG br. 1/ (br. 22), te na taj način liječi ljudski rod od razdora. Predragocjeno je pak za život Crkve štovanje Euharistije izvan mise: »Lijepo je saobraćati s Njim, naslonjeni na njegove grudi kao njegov ljubljani učenik« /usp. Iv 13, 25/ (br. 25). »Koliko sam puta to sam iskusio« — piše Papa. O tome postoje i brojna svetačka svjedočanstva. S točkom u kojoj se nalazi navedeni tekst (br. 25) papa završava svoj dogmatski i duhovni pogled na Euharistiju. U sljedećem će poglavlju posvetiti pozornost njezinoj eklezijalnoj apostolskoj dimenziji.

III. poglavlje: Apostolska narav Euharistije i Crkve

Za Crkvu se kaže da je »jedna, sveta, katolička i apostolska« (Carigradsko vjeronanje). Apostolska je u trostrukom smislu, kako o tome govori *Katekizam Katoličke crkve* (br. 27).

Najprije, apostolska je jer je na temelju apostola, od Krista izabраниh i poslanih, sazidana i od njihovih nasljednika kroz vjekove nastavljena. Upravo tako je i Euharistija predana apostolima od njihovih nasljednika kroz vjekove i sve do naših dana slavljena.

Zatim, Crkva je apostolska jer snagom Duha Svetoga poklad vjere primljen od apostola vjerno čuva. Euharistija je pak apostolska jer se slavi sukladno s vjerom apostola. Konačno, Crkva je apostolska jer je poučavanjem, posvećivanjem i upravljanjem vodi kolegij biskupa s nasljednikom Petrovim na čelu. Tako i Euharistiju isključivo slave članovi istog Kolegija i članovi ministerijalnog prezbiterija u povezanosti s biskupskim kolegijem, a svi oni to čine »in persona Christi — u osobi

Kristovoj«, a ne »in nomine Christi — u ime Kristovo«, niti »vice Christi — namjesto Krista«. U misi je misnik posebnim i sakramentalnim razlogom »posve isti vrhovni i vječni Svećenik, koji je u njoj autor i glavni obavljatelj svoje vlastite žrtve« (br. 29). Ta uloga svećenika nadilazi onu ulogu »općeg svećeništva Božjega naroda«. Niti se s tim općim svećeništvom, niti se bilo čime daje zamijeniti. Na temelju tog Papinog razlaganja Crkvu katoličku možemo zvati euharistijskom Crkvom, jednakim pravom kojim je nazivamo apostolskom, iako je sakrament svećeničkog reda ustanovljen skupa s ustanovom Euharistije.

Euharistija je centar i korijen cijelog svećeničkog života /usp. PO br. 14/ (br. 31). Na duhovnu je korist Crkve i čitavoga svijeta. Iako joj vjernici ne mogu uvijek biti nazočni, ona je i tada čin Krista i Crkve. Zato neka je svećenik dnevno slavi, da njegovi dnevni budu uistinu euharistijski.

U brizi za svećenička zvanja Euharistija zauzima prvo mjesto, jer se po njoj sjedinjujemo s molitvom Isusovom da Bog pošalje poslanike u žetvu svoju, jer primjer revnog euharistijskog svećenika i pobožnih vjernika potiče mlade da se velikodušno odazovu pozivu.

Zbog nestašice svećenika župna zajednica bez svećenika ne može nažalost Euharistijom potvrditi svoj identitet krštenika. U tom slučaju hvalevrijedno je takvu zajednicu voditi po subraći nesvećenicima na molitvama, ali takva okupljanja na zajedničke molitve treba shvatiti kao privremena. Da se pak uščuva u takovoj župnoj zajednici glad za Euharistijom, dopušteno je bilo kojemu svećeniku — koji se slučajno nađe u zajednici, a nije spriječen Crkvenim zakonikom slaviti Euharistiju (br. 33).

IV. poglavlje: Euharistija i crkveno zajedništvo

Izvanredna biskupska sinoda iz 1985. godine prepoznala je da je »ekleziologija zajedništva« osobita i temeljna ideja Drugog vatikanskog sabora⁴ (br. 34). Nije slučajno riječ »pričest«, tj. »imati zajedničkog učešća u nečemu« poslužila da izrekne sakrament Euharistije. Taj nas sakrament snagom Duha Svetoga po Sinu drži u zajedništvu s Bogom Ocem. Pod tim vidikom dobro je gajiti praksu »duhovne pričesti«, kojom se Božja ljubav u nas sve više utiskuje.

Euharistija ne uspostavlja zajedništvo, nego ga pretpostavlja kako bi ga već postojećeg potvrdila i povećala. To već postojeće zajedništvo sadrži zajedništvo u apostolskom nauku, zajedništvo u sakramentima i zajedništvo s hijerarhijom, s papom i njezinim biskupima. Sva ta zajedništva treba vjerom, ufanjem i ljubavlju podržavati i jačati. Iz toga slijedi »da se oni koje savjest tereti da su u smrtnom grijehu [...] nužno prije moraju sakramentalno ispovjediti« (*Katekizam Katoličke crkve*) (br. 36). Euharistijskom zajedništvu se pak ne može pripustiti onaj koji tvrdokorno (obstinate) ustraje u smrtnom grijehu. Papa ponovno ističe potrebu povezanosti sa Svetim Ocem, mjesnim biskupom, vezom ispovijedanja iste vjere, sakramenata,

⁴ *L'Osservatore romano*, 10 prosinca 1985., str. 7.

crkvenog upravljanja i crkvenog zajedništva. Ta povezanost treba da bude čvrsta; Euharistija ne podnosi labavost. Treba također da se protegne na zajedništvo s cjelokupnim Božjim narodom. Euharistija je valjana ako se slavi pod biskupom (sub episcopo) i pod Rimskim biskupom, koji je trajno i vidljivo počelo i temelj jedinstva kako biskupa tako i vjernika. Praktično Euharistija se slavi s biskupom, s papom, sa zborom biskupa, sa svim božjim narodom. Iz toga slijedi da slavljenje Euharistije uključuje pomirenje sa svima, sa svim članovima Otajstvenog Tijela Kristova. Lijepo kaže sv. Augustin: »Tko prima otajstvo jedinstva a ne obdržava vezu mira, ne prima otajstvo za se nego svjedočanstvo protiv sebe« (PL 38, 247/ (br. 40). Imajući sve to pred očima, možemo reći: Nedjelja, taj dan Gospodnji u stvari je i dan Crkve.

Ne smijemo previdjeti ni odnos Euharistije kao gajiteljice crkvenoga zajedništva naspram ekumenske zauzetosti. Goruća želja mnogih vjernika za jedinstvom svih kršćana, koja je danas tako vidljiva u krilu ostalih crkava i crkvenih zajednica, dar je Božje milosti. Ipak, nije moguće ekumenski zajednički slaviti Euharistiju sve dok veze ispovijedanja, sakramenata i crkvene uprave nisu potpuno uspostavljene. Prema punom jedinstvu može se hodati jedino u istini. Ipak mi imamo žarku želju zajednički slaviti jednu Gospodnju Euharistiju. U posebnim prigodama pojedincima iz crkava ili crkvenih zajednica koje nisu u punom jedinstvu s Katoličkom crkvom slobodno je podjeljivanje pričesti, što ne znači odjelotvorenje interkomunije. Isto tako slobodno im je podijeliti sakramenat pomirenja i bolesničkog pomazanja. I obratno, te iste sakramente mogu i katolici u posebnim slučajevima tražiti od valjano zaređenih službenika onih nesjedinjenih crkava u kojima su sakramenti valjani.

V. poglavlje: Vanjski sjaj euharistijskog slavlja

Papina umjetnička duša nezaustavljivo je morala izreći ono što je kazano u ovom poglavlju, što mi već znamo, ali manje znamo da je to sve strogo povezano s Euharistijom. Tu pak povezanost Papa ne izvodi temeljem pojmova, već jedino na temelju onoga što se je i kako se je zbivalo na Posljednjoj večeri.

Papa ističe najprije jednostavnost, ali i ozbiljnost kojom Isus na posljednjoj večeri ustanovljuje veliki sakramenat. Ta nas Isusova ozbiljnost »pogađa« tako da joj se ne možemo oduprijeti. Uvodni čin ustanovljenja Euharistije, piše Papa, pomazanje je u Betaniji. O čemu je riječ? Marija, sestra Lazarova, izlijeva na Isusovu glavu posudu dragocjene pomasti. Apostoli, osobito Juda, u toj Marijinoj rasipnosti vide zaborav na siromahe. Isus priznaje da se ne smije zaboravljati potrebe siromaha, ali za njih se može sutra nešto dati, prekosutra i cijeloga života, jer ih uvijek imamo sa sobom, a Isusa nećemo uskoro imati u svojoj sredini na vidljiv način. Što se pak tiče pomazanja njegove glave, to se pomazanje u prvom redu odnosi na njegovo tijelo poslije smrti na križu i u čast njegova uskrslog tijela, koje to pomazanje zaslužuje. Uoči proslave Pashe Isus nalaže učenicima da pomno priprave »veliko blagovalište« za blagovanje pashe u obliku židovskog svečanog obre-

da pashalne večere i u toj svečanosti Krist će izvršiti pretvorbu kruha u svoje Tijelo i pretvorbu vina u svoju Krv. Iz svega toga možemo zaključiti da događaj posljednje večere nosi značajke liturgijske »osjetljivosti«, to jest ozbiljnosti jednog svečanog liturgijskog obreda.

Papa nam tom ozbiljnošću i svečanošću kojom je proslavljena prva Euharistija želi reći da, iako po Euharistiji imamo i dalje Isusa »s nama« u našoj sredini, ipak s pravom dižemo veličanstvene hramove visoke umjetničke vrijednosti, u kojima se vrši Euharistija i koji se pune skupocjenim slikarskim i kiparskim umjetninama, u kojima se slušaju umjetnička glazbena djela često komponirana od vrhunskih umjetnika, u kojima se izvode svečani liturgijski čini sa zlatnim i pozlaćenim suđem i umjetničkom svečanom odjećom — i da svime time nimalo ne želimo zaboraviti i ne zaboravljamo siromahe, a razlog je tome očit. Time, naime, na Marijin način — skupocjenom »pomasti« umjetnosti i ljudskog kraljevskog sjaja — iskazujemo počast Isusu kao onom koji je stvarno među nama u Euharistiji.

U nastojanju oko štovanja Euharistije, s obzirom na obrednu i estetsku perspektivu, istočni i zapadni kršćani su se upravo »natjecali«. Papa u duši zahvaljuje Bogu za velika arhitektonska i slikarska djela grčko-bizantinske tradicije i cijeloga područja označena slavenskom kulturom, čiji vrhunac vidi u slavnoj Rubljejevoj slici »Trojstvo«, u kojoj gleda duboko »euharistijsku Crkvu«. Prisutnost Isusova otajstva u lomljenju kruha na toj je slici uronjena u jedinstvo triju božanskih osoba, tako da možemo reći da je sama Crkva na temelju Euharistije »slika« Trojstva.

Crkva umjetnicima pruža veliki stvaralački prostor što se tiče svetih mjesta za slavljenje Euharistije, ali umjetnost mora nastojati na primjeren način izraziti euharistijsko otajstvo u skladu s pastoralnim uputama mjerodavne vlasti. To vrijedi za likovnu umjetnost i za glazbu.

Ono što se je kroz vjekove događalo na umjetničkom polju u svezi s Euharistijom na starom europskom kontinentu, to se danas počinje događati na kontinentima na kojima je kršćanstvo mlado. Papa se je na svojim putovanjima uvjerio kako se bilo gdje može oblikovati euharistijsko slavlje pri susretu sa senzibilitetima različitih kultura. No, pri tome se ne smije dopustiti eksperimentiranje u praksi bez mjerodavnih Crkvenih vlasti, koja će prosudbe donositi u tijesnoj vezi sa Svetom Stolicom. Na žalost, poslije Koncila bilo je u Crkvi u svezi s tim brojnih zlouporaba i uvođenja neodobrenih i često sasvim nepriličnih novotarija. Liturgija nije nikada ničije privatno vlasništvo: ni predvoditelja misnog slavlja ni zajednice. Već je Pavao opominjao u toj stvari vjernike u Korintu /1 Kor 11, 17–34/ (br. 52). O ovome možemo očekivati posebni dokument od Rimske kurije.

VI. poglavlje: U školi Majke Marije, žene Euharistije

To je najkraće poglavlje, ali za stav prema Euharistiji i za naše štovanje Euharistije najbogatije. Papa nam dovodi sve vidike pod kojima se Marija odnosi prema Euharistiji, a tih je vidika toliko da i najzasićenijeg marijanskog štovatelja iznenađuju. Svi ti pak vidici stavljeni su pod naslov: Marija je »žena Euharistije« u

cijelom svom životu. Iz toga se vidi da će sve što bude o njoj u poglavlju kazano, biti izvedeno iz tog temeljnog stava.

Euharistija je *mysterium fidei–otajstvo vjere* kojemu se treba predati u čistom predanju Božjoj riječi. Marija kao da nam govori: »Ne kolebajte se, povjerujte riječi moga Sina. Ako je mogao pretvoriti vodu u vino, isto tako može od kruha i vina načiniti svoje Tijelo i Krv.«

Marija je pri navještenju začela Božjega Sina, što se u nekom stupnju događa na sakramentalan način u vjerniku koji pod prilikama kruha i vina prima Tijelo i Krv Gospodnju. Dakle, između Marijina »neka mi bude« i »amena« vjernika kada prima Gospodinovo tijelo vlada velika sličnost. Marijin »fiat« je pun vjere, da je začet u njezinu krilu Sin Božji. I vjernikov »amen« treba da bude takav, tj. da je u njemu po pričesti, po onom »amen« punom vjere nazočan Sin Božji.

Marija je pri pohodu Elizabeti prvo povijesno svetojstanište, živo svetojstanište, koje kroz Mariju svijetli i dopušta da se Elizabeta klanja utjelovljenom Sinu Božjemu. Kao da je Papa htio reći: I pričešću vjernik je na neki način svetojstanište koje izljuje svjetlo svojoj okolini.

Dok Marija promatra lice tek rođenog Krista i privija ga u svoje naručje, neusporedivi je uzor ljubavi na kojoj se nadahnjuju naše euharistijske zajednice.

Kada je donijela dijete Isusa u hram u Jeruzalemu, da ga »prikaže Gospodinu« (usp. Lk 2, 22/ (br. 56), čula je iz ustiju Šimunovih da će Isus biti znak osporavan, a da će i njoj mač probosti dušu /usp. Lk 2, 34–35/ (br. 56). Ona otad živi nekom vrsti »anticipirane euharistije«, željom da bude sa Sinom u mucu. Nakon uskrsnuća to će se izraziti u njezinu sudjelovanju u euharistijskom slavlju.

Što je sve osjećala na tom slavlju! Euharistijsko tijelo bilo je ono isto Tijelo koje je začela u svome krilu. To je za Mariju značilo gotovo ponovno prihvatiti u svoje krilo ono srce koje je kucalo zajedno s njezinim i proživljavati zajedno s njim ono što je kao »stabat mater« proživljavala pod križem.

Isus s križa Mariji majci predaje ljubljenog učenika i u njemu svakoga od nas, te svakom od nas kaže: »Evo ti majke« /usp. Iv 19, 26–27/ (br. 57). Doživljavati u Euharistiji spomen Isusove smrti znači neprestano primati taj dar. To također znači stupiti u Marijinu školu suobličavanja Isusu. Marija je s Crkvom i kao Majka Crkve prisutna na svakom našem euharistijskom slavlju. To je razlog zašto je spomen Marije uvijek bio kao dio euharistijskog slavlja, u crkvama Istoka i Zapada.

Kada Marija kliče pri susretu s Elizabetom: »Veliča duša moja Gospodina, klikće duh moj u Bogu mome Spasitelju«, hvali Oca po Isusu. No ne samo tako, nego ga hvali također »u Isusu« i »s Isusom«, a to je istinski »euharistijski stav«. Tom se istom zgodom sjeća čudesa koja je Bogu učinio u povijesti spasenja i naviješta čudo karakterističnog otkupiteljskog utjelovljenja. Svaki put kada nam Božji Sin dolazi u siromaštvu »znakova kruha i vina«, u svijet se sadi klica nove povijesti. Marija pjeva i o »novom nebu« i »novoj zemlji«, koji u Euharistiji imaju svoj predokus. Papa zaključuje: »Veliča« izražava Marijinu duhovnost i ništa nam bolje od te duhovnosti ne može pomoći živjeti euharistijsko otajstvo (br. 58).

Zaključak

Papa se nije upustio u teološko raspravljanje o transupstancijaciji i nije teološki tumačio bit Euharistije, ali je sve ono što iz nje proizlazi, sva njezina svojstva, ne ispuštajući nijednog, pred nas izveo. Nije filozofirao o misteriju Euharistije, ali je pred nas iznio sve blago toga misterija, kojega mi nismo uvijek svjesni. Možda je to blago ipak u nama već donekle bilo spoznato, ali sigurno nije bilo u našoj svijesti tako cjelovito predstavljeno, s vjerom i ljubavlju ožareno kao u ovoj enciklici. Hvala Papi! Papa završava: »Dopustite mi, predraga braćo i sestre, da najnutarnijim ušitom, s vama svoju i vašu vjeru posvjedočim: Zdravo, Tijelo, porođeno / Ko plod tijela Djevinog, / Ispaćeno, prineseno / zarad ljudstva čitavog« (br. 62).⁵

5 Prepjev prema: M. Pavelić, *Crkveni himni*, Zagreb 1945., str. 302.

